

ACC. N:R M. 15520: 1-4.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Carlavel Skildner*
Härad: *Färs* Berättare: *Nils Persson, Klamby*
Socken: *Brandstad* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1962* Född år *1883* i *Brandstad*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Näv den nya tiden kom till bygden. s. 1-4.

LuF 73.

Någon bystämma har det inte förekommit i Brandstad under min tid. Dock har jag hört, att min fader talat om bystämma. Indelsstyrelset grundades år 1892 av Nils Persson, och det finns fortfarande kvar. Omkring 1920 bildades en häckförening och en fjärförening — dessa varade dock endast i ca. 10 år. Telke Nilsson på Mälintorp införde på 1920-talet en del jordbruksförbättringar i Brandstad, och verkade som föregångsman i bygden. För hade man mycket fjä, efter som man själv tillverkade sina kläder — idag finns det inte ett enda fjä i Brandstad. Då slakteriföreningar bildades ökades svinavels betydligt. Genom konvallföreningar för kreaturen har man fått bättre standard på beskapen — genom utgallning har man fått fram de kor som producerar mest mjölk. Då det blev ont om socker under första världskriget, började man odla sockerbetsor i Brandstad. Efter sekelskiftet odlades mindre råg och istället mera vete — detta berodde på konstgödselsens genombrott. I slutet av 1800-talet gjorde man allmänt ånger till åker. Mänglingen spelade för en stor roll. Mängel fanns det gott om, och det var först en bit in på 1900-talet, som man slutade att märgla. Med dikningen var det dåligt ställt. Dikena

var först öppna — i botten av diket packades småsten och där över
lades halm, för att jord ej skulle komma på stenen och bilda gyltja.
Det var inte förrän vid sekelskiftet, som man upptäckte vilken nackdel det
var att lägga halm i diket, eftersom detta uttörde. Därefter bruka-
des endast täckdikningen. 8-skiftesbruket var det vanligaste ända
fram till 1940-talet — gången var: häda, råg, korn, klöver i 3 år,
havre, samt rotväxter. De nya jordbruksmedskapen kom till Brändstad
omkring 1905. Min fader köpte år 1906 en slåttermaskin och en sad-
sättningsmaskin. Det var järnhandeln i Sjöbo, som skickade ut agenter
som gjorde reklam för de nya jordbruksmedskapen. I Sjöbo hölls lant-
bruksmöten, där det bl.a. förelästes om de nya jordbruksmetoderna.
Lantmannaskolor fanns i Hammentög, Tomelilla och Sjöbo. Bön-
derna hade fjou rögstycken, som de skulle sköta. Vågarna skulle lag-
as med skär; de största vågarna synades av länsmannen. Först år 1908
övertog rögkassan vågarnas skötsel. Omkring sekelskiftet kom cyklar-
na till Brändstad, och ca. 20 år senare kom bilarna. Sjöbo-Sim-
rishamnjärnvägen tillkom 1892. Ystad-Estövjärnvägen har funnits
så länge jag kan minnas. Järnvägens största betydelse för bygden

blev jakten: den säd som skulle säljas kunde nu snabbt och billigt jaktas till Malnå; för hade jakten till Malnå skett med häst och vagn. Posten hämtades i Sjöto av en hästskjut, och den avlämnades i Brandstads handelsbutik, där bönderna själva fick hämta den. Först efter sekelskiftet anställdes en lantbrukare, som gick med posten tre dagar i veckan. Något gästgiveri eller skjuthåll har det inte förekommit i Brandstad. Emigrationen till Amerika skedde på 1870-talet, men det var inte många i bygden som reste iväg. Av dessa var det många som för för att slippa göra sin vämpålit. Innan var det mest den fria jorden som lockade de flesta. Öppna spisen förekom ända fram till 1905, då vedspisen blev allmän. Vid denna tid var det ännu vanligt med legall; legall hade man bara i "basta rummet". Några presenter gav man aldrig då man gick bort; däremot skulle alltid "förling" medlegas (som bestod mest av kåta). Till bröllop och begravning utskickades inbjudningskort — annars skedde all inbjudan muntligt. De flesta festerna hade man under julen, då man hade bäst med tid. Efter sekelskiftet kom det ibland någon antulerande biograf — därefter har det aldrig funnits någon biograf i Brandstad. Ett nytt nöje omkring

sekelskiftet blev dans på häbelagda dansbanor; föruut hade man dansat på endast marken, dvs. jordbanor. I min barndom hade vi "Ystad al-lehanda" och "Idun". Böcker var sällsynta hos bönderna — dock blev "Tritups saga" mycket ontgjkt, och man lärde sig mycket utantill ur den. Någon sång utanför kyrkan har inte förkommit. Då jag var ung spelade det muntliga berättandet bland de äldre människorna en mycket stor roll — bl. a. sägner berättades. Några väckelseberättelser har det inte förkommit i Blandstad under min tid.